

**NASTAVNO NAUČNOM VEĆU MEDICINSKOG FAKULTETA
UNIVERZITETA U BEOGRADU**

Na sednici Naučnog veća Medicinskog fakulteta u Beogradu, održanoj dana 11.03.2022. godine, broj 11/IV-3/3-PP, imenovana je komisija za ocenu završene doktorske disertacije pod naslovom:

„Sindrom sagorevanja na poslu među vaspitačima u Srbiji“

kandidata dr Pavla Piperca, zaposlenog na Katedri humanističkih nauka Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Mentor je prof. dr. Zorica Terzić Šupić.

Komisija za ocenu završene doktorske disertacije imenovana je u sastavu:

1. Prof. dr Bojana Matejić, profesor Medicinskog fakulteta u Beogradu,
2. Doc. dr Ivan Soldatović, docent Medicinskog fakulteta u Beogradu
3. Doc. dr. Aleksandra Maksimović, docent Prirodno-matematičkog fakulteta u Kragujevcu.

Na osnovu analize priložene doktorske disertacije, komisija za ocenu završene doktorske disertacije jednoglasno podnosi Naučnom veću Medicinskog fakulteta sledeći

IZVEŠTAJ

A) Prikaz sadržaja doktorke disertacije

Doktorska disertacija dr Pavla Piperca napisana je na ukupno 89 strana i podeljena je na sledeća poglavlja: uvod, ciljevi rada, materijal i metode, rezultati, diskusija, zaključci i literatura. U disertaciji se nalazi ukupno 38 tabela. Doktorska disertacija sadrži sažetak na srpskom i engleskom jeziku, biografiju kandidata, podatke o komisiji, korišćen upitnik u istraživanju i zahvalnicu.

U **uvodu** je opisano šta je sindrom sagorevanja na poslu i koje sve definicije postoje, opisana je prevalencija sindroma sagorevanja na poslu prema prethodnim istraživanjima, kao i faktori koji dovode do razvoja sindroma sagorevanja. Opisani su simptomi koji karakterišu sindrom sagorevanja u različitim stadijumima njegovog razvoja i navedena je i opisana povezanost sa

depresijom i anksioznošću. Navedeni su instrumenti za merenje sindroma sagorevanja koji su korišćeni do sada. Takođe je detaljno opisan rad vaspitača u predškolskim ustanovama i navedena su ranija istraživanja sindroma sagorevanja na poslu u ovoj populaciji ispitanika.

Ciljevi rada su precizno definisani. Sastoje se od ispitivanja pouzdanosti i validnosti srpske verzije Kopenhagen upitnika o sagorevanju na poslu, određivanja procenta vaspitača koji imaju sindrom sagorevanja na poslu, ispitivanja povezanost skora na skalama Kopenhagen upitnika o sagorevanju na poslu (lično sagorevanje, sagorevanje povezano sa poslom, sagorevanje povezano sa decom) kod vaspitača sa socijalno-demografskim i socijalno-ekonomskim karakteristikama, karakteristikama zdravlja i stila života, i karakteristikama radnog okruženja, ispitivanja učestalosti depresije među vaspitačima i njene povezanosti sa skorom na skalama Kopenhagen upitnika o sagorevanju na poslu (lično sagorevanje, sagorevanje na radnom mestu, sagorevanje koje se odnosi na klijenta), ispitivanja učestalosti anksioznosti među vaspitačima i njene povezanosti sa skorom na skalama Kopenhagen upitnika o sagorevanju na poslu (lično sagorevanje, sagorevanje na radnom mestu, sagorevanje koje se odnosi na klijenta).

U poglavlju **materijal i metode** je navedeno da je istraživanje dizajnirano po tipu studije preseka i da je sprovedeno između oktobra 2018. i aprila 2019. godine na nacionalnom reprezentativnom uzorku vaspitača u Srbiji. Detaljno je opisan postupak prikupljanja podataka, kao i kriterijumi za uključenje u studiju. Navedene su institucije u kojima su prikupljeni podaci i tabelarno je prikazan broj vaspitača u predškolskim ustanovama po regionima u Srbiji koji je bio uključen u istraživanje. Detaljno je opisan instrument istraživanja, koje su njegove celine, šta svaka od celina instrumenta pojedinačno ispituje. Opisane su socijalno-demografske i socijalno-ekonomske karakteristike ispitanika karakteristike zdravlja i stila života, karakteristike radne sredine, Kopenhagen upitnik o sagorevanju na poslu, Bekova skala depresije i Cungova skala anksioznosti. Navedeno je da je istraživanje odobreno od strane etičke komisije Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu (Br. 1550 / XI — 49) i da su direktori svih predškolskih ustanova koje su uključene u istraživanje dali pisanu saglasnost za sprovođenje istraživanja. Navedene su sve varijable koje su analizirane u istraživanju i detaljno opisane statističke analize koje su korišćene za obradu prikupljenih podataka.

U poglavlju **rezultati** detaljno su opisani i jasno predstavljeni svi dobijeni rezultati. Prikaz rezultata prati postavljene ciljeve istraživanja. Sprovedena je validacija Kopenhagen upitnika,

koji se pokazao kao validan i pouzdan instrument za procenu sindroma sagorevanja na poslu. Takođe, su prikazani faktori koji su povezani sa sindromom sagorevanja na poslu.

Diskusija je napisana jasno i pregledno, uz prikaz podataka drugih istraživanja sa uporednim pregledom dobijenih rezultata doktorske disertacije.

Zaključci sažeto prikazuju najvažnije nalaze koji su proistekli iz ciljeva i rezultata rada.

Korišćena **literatura** sadrži spisak od 160 referenci.

B) Provera originalnosti doktorske disertacije

Na osnovu Pravilnika o postupku provere originalnosti doktorskih disertacija koje se brane na Univerzitetu u Beogradu i nalaza u izveštaju iz programa iThenticate kojim je izvršena provera originalnosti disertacije utvrđeno je podudaranje teksta od 12% što je posledica citata ličnih imena, prethodno publikovanih rezultata doktorandovih istraživanja proisteklih iz njegove disertacije, kao i bibliografskih podataka o korištenoj literaturi.

C) Kratak opis postignutih rezultata

Učestalost sindroma sagorevanja na poslu u ovom istraživanju iznosila je 27,1%. Učestalost sagorevanja po skalama Kopenhagen upitnika o sagorevanju na poslu bila je 25,4% za lično sagorevanje, 27,0% za sagorevanje povezano sa poslom i 23,4% za sagorevanje povezano sa decom. Prosečan skor za ukupno sagorevanje bio je $39,1 \pm 17,0$, dok je prosečan skor po skalama Kopenhagen upitnika o sagorevanju na poslu bio: $41,3 \pm 18,7$ za lično sagorevanje, $41,2 \pm 15,9$ za sagorevanje povezano sa poslom i $34,7 \pm 22,0$ za sagorevanje povezano sa decom. Kronbahov alfa koeficijent za celu skalu Kopenhagen upitnika o sagorevanju na poslu bio je 0,936. Kronbahov alfa koeficijent za skalu koja je ispitivala lično sagorevanje bio je 0,906, Kronbahov alfa koeficijent za skalu koja je ispitivala sagorevanje povezano sa poslom bio je 0,765, dok za skalu koja je ispitivala sagorevanje povezano sa decom bio je 0,901. Intraklasni koeficijent korelacije iznosio je 0,754. Multivarijantna logistička regresiona analiza sa sindromom sagorevanja kao ishodnom varijablom pokazala je da biti samac (OR: 0,18, 95% CI: 0,05 - 0,58), imati loše (OR: 6,05, 95% CI: 1,05 - 34,91) ili prosečno (OR: 3,60, 95% CI: 1,57 - 8,25) samoprocenjeno zdravlje, nedostupnost didaktičko - igrovnih

sredstava (OR: 2,71, 95% CI: 1,21 - 6,04), viši skor na Bekovoj skali depresije (OR: 1,19, 95% CI: 1,09 - 1,29) ili Cungovoj skali anksioznosti (OR: 1,10, 95% CI: 1,03 - 1,18) je značajno povezano sa sindromom sagorevanja među ispitanicima.

D) Uporedna analiza doktorske disertacije sa rezultatima iz literature

Kopenhagen upitnik o sagorevanju na poslu koji je korišćen u ovom istraživanju ima visoku unutrašnju konzistenciju. Kronbahovi alfa koeficijenti su varirali od 0,765 do 0,936, što je bilo slično ranije prijavljenim rezultatima (Mahmoudi et al., 2017; Javanshir et al., 2019; Papaefstathiou et al., 2019; Thrush et al., 2020). U ovom istraživanju je učestalost ispitanika koji su imali minimalne i maksimalne moguće vrednosti (0 i 100%) na Kopenhagen upitniku sagorevanja bila niska (0,2–7,2%), što je u skladu sa rezultatima prethodnih studija (Javanshir et al., 2019; Todorovic et al., 2021).

Prethodne studije su pokazale da skala sagorevanja povezanog sa poslom ima najniža faktorska zasićenja (Mahmoudi et al., 2017; Javanshir et al., 2019), što je delimično bilo tačno i u ovom istraživanju, jer su faktorska zasićenja varirala između 0,575 i 0,859, a ovaj faktor je uključivao pitanja sa najnižim i najvišim zasićenjima. Nedavna studija u Srbiji ispitivala je psihometrijska svojstva skale sagorevanja povezanog sa poslom, a rezultati te studije su pokazali da bi ova skala mogla biti posebno korisna kao kratka, dvodimenzionalna skala za merenje dva određena aspekta sagorevanja - frustraciju na poslu i iscrpljenost na poslu, u različitim zanimanjima (Berat, Jelić and Popov, 2016). U faktorskoj analizi ovog istraživanja, pitanja na skali sagorevanja povezanog sa poslom bila su u sva tri faktora, a faktorska raspodela nije odgovarala raspodeli u prethodno pomenutoj studiji (Berat, Jelić and Popov, 2016).

U ovom istraživanju su prosečni rezultati na skalama ličnog sagorevanja, sagorevanja povezanog sa poslom i sagorevanja povezanog sa decom bili već i od prethodno prikazanih rezultata u studijama koje su ispitivale sindrom sagorevanja među nastavnicima različitih obrazovnih nivoa (Kristensen et al., 2005; Rocha et al., 2020). Rezultati ovog istraživanja bili su sličniji rezultatima u uzorku nastavnika srednjih škola čije su se vrednosti kretale oko 40 na svim skalama Kopenhagen upitnika o sagorevanju na poslu (Milfont et al., 2008). Prevalencija sindroma sagorevanja na poslu u ovom istraživanju bila je niža od prevalencije prijavljene među vaspitačima u predškolskim ustanovama u Kini, koja je iznosila 53,2% (Li et

al., 2020). Ovi rezultati su slični rezultatima ranije publikovane studije o sindromu sagorevanja među vaspitačima u Iraku, gde je prevalencija sagorevanja bila tek nešto ispod 25% (Al-asadi et al., 2018).

E) Objavljeni radovi koji čine deo doktorske disertacije

Piperac, Pavle, et al. "The validity and reliability of the Copenhagen Burnout Inventory for examination of burnout among preschool teachers in Serbia." *International journal of environmental research and public health* 18.13 (2021): 6805.

F) Zaključak (obrazloženje naučnog doprinosa)

Doktorska disertacija „Sindrom sagorevanja na poslu među vaspitačima u Srbiji“ dr Pavla Piperca, kao prvi ovakav rad sproveden na nacionalnom reprezentativnom uzorku vaspitača u našoj zemlji predstavlja originalni naučni doprinos u razumevanju sindroma sagorevanja na poslu u ovoj populaciji ispitanika. Doktorska disertacija dr Pavla Piperca je aktuelna i u potpunosti ispunjava uslove za originalan naučni doprinos u istraživanjima koja se odnose na sagledavanje veličine problema zastupljenosti sindroma sagorevanja na poslu u predškolskim ustanovama u Srbiji. Rezultati ovog istraživanja su odgovorili na postavljene ciljeve istraživanja a diskusija daje sveobuhvatan osvrt na dobijene rezultate, osvetljava sve aspekte obrađene teme i potkrepljena je adekvatnim poređenjima sa postojećom literaturom i sopstvenim gledištem kandidata. Zaključci proizilaze iz rezultata rada i daju odgovore na postavljene ciljeve istraživanja. Ova doktorska disertacija pruža pouzdanije prepoznavanje faktora povezanih sa razvojem i ispoljavanjem sindroma sagorevanja na poslu kod vaspitača, što omogućuje predlaganje preventivnih intervencija i specifičnih edukacija, koje bi doprinele vaspitačima unapređenje znanja i veština u komunikaciji sa kolegama u kolektivu, decom sa kojom rade, kao i roditeljima dece. Istraživanje doprinosi mogućnosti da se predloži bolja organizacija rada predškolskih ustanova i može biti osnova za dalja istraživanja u ovoj oblasti i profesiji, kao i istraživanja sindroma sagorevanja na poslu u drugim profesionalnim grupama.

Ova doktorska disertacija je urađena prema svim principima naučnog istraživanja. Ciljevi su bili precizno definisani, naučni pristup je bio originalan i pažljivo izabran, a metodologija

rada je bila savremena. Rezultati su pregledno i sistematično prikazani i diskutovani, a iz njih su izvedeni odgovarajući zaključci.

Na osnovu svega navedenog, i imajući u vidu dosadašnji naučni rad kandidata, komisija predlaže Naučnom veću Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu da prihvati doktorsku disertaciju dr Pavla Piperca i odobri njenu javnu odbranu radi sticanja akademske titule doktora medicinskih nauka.

U Beogradu, 21.03.2022.

Članovi Komisije:

Mentor:

Prof. dr Bojana Matejić

Prof. dr Zorica Terzić Šupić

Doc. dr Ivan Soldatović

Doc. dr Aleksandra Maksimović
